

EIND GOED, AL GOED?...

Meditatie ds. Gerard Rinsma zondag 17 september 2017

Schriftlezing: Jona 1-4

(deze tekst wordt niet woordelijk uitgesproken, maar is de gedachtegang achter het verhaal voor jong en oud)

Lieve mensen, gemeente van onze Heer Jezus Christus

Hoe zou Jona zich voelen?

Ik begrijp Jona wel. U misschien ook. Want Jona wordt niet op een studenttrip gestuurd, niet als toerist een reisje naar Niniveh aangeboden. Geheel verzorgd. Nee, Jona moet er als profeet naar toe. En dat betekent dat hij iets moet zeggen, een boodschap moet brengen voor de mensen. Hij komt ook niet als een diplomaat: met aktentas en regenmantel over de arm achter de schermen onderhandelen met de tegenpartij. Voorzichtig manoeuvreren, plooiën gladstrijken. Nee, Jona moet de Ninive de wacht aanzeggen. "Nog veertig dagen en Nineve wordt ondersteboven gekeerd!"¹

Maar wat ik mis bij Jona, is de liefde. Is de bewogenheid. Is het mededogen om de mensen. Als ik op straat sta en de mensen om me heen zie - ik zie de kleine kinderen met geld in hun knuistje, dat heel eerbiedig in mijn gitaarkoffer leggen, als ik de mensen tevreden zie meedeinen, meezingen, - dan kan ik het niet over mijn hart verkrijgen om überhaupt te denken: 'wacht maar af, nog veertig dagen en jullie gaan er allemaal aan.' U toch ook niet? Als u aan uw kinderen, kleinkinderen denkt? Jona wel. En hij deelt dat met de fanaticus, die geen mensen, maar systemen ziet, die geen mensen, maar tegenstanders, vijanden ziet. Die vervolgd, vermoord, uitgeroeid, platgebombardeed moeten worden.

Amoz Oz, israëliisch schrijver, vertelt het verhaal van een goede vriend en collega van hem. Tijdens een lange taxirit van de éne stad naar de andere stak de taxichauffeur de bekende preek af hoe urgent het is dat wij joden alle Arabieren doden. De schrijver luisterde naar hem en in

¹ Ik heb zelf in verschillende steden gespeeld. U weet dat misschien wel: als straatmuzikant. En dan kan dat Jona-gevoel je bekruipen. Als je bezig bent om je drumstel op te zetten en je gitaar te stemmen, een stem in je hoofd, die zegt: waar ben je mee bezig? Er is niemand die je kent, je bent een vreemdeling, wie denk je dat je bent dat de mensen naar je zullen luisteren? Maar dan, als je na het spelen van de eerste song opeens een hele kring van mensen om je heen hebt: mannen, vrouwen, kinderen, die zijn blijven staan om naar je te luisteren, dan geeft dat een machtig gevoel. Op 30 april hoop ik weer in Apeldoorn te staan, misschien dat de koningin voor bij komt en even blijft staan luisteren: voor Maxima heb ik dan een paar sambaballen.

Maar ik zou het niet in mijn hoofd halen om te gaan preken. Ik zou het wel uit mijn kop laten om daar de profeet te spelen. Als mensen dat denken en vragen, dan zeg ik: ik ben Jona niet! Stel je voor: een hele kring van mensen om je heen, kinderen, vrouwen, mannen, die genieten van Mr. Tambourine Man en dan verkondigen dat de stad zal worden weggevaagd. Alsof het oorlog zal worden.

plaats van te roepen: 'Wat bent u een afschuwelijk mens. Bent u soms een nazi? Bent u een fascist?' wilde hij het nu eens anders aanpakken. Hij vroeg de chauffeur: 'Maar wie moet volgens u dan al die Arabieren doden?' De chauffeur zei: 'Hoe bedoelt u? Wij! De Israëliische joden! Het is noodzakelijk! We hebben geen keus, kijk maar wat ze ons elke dag aandoen!' 'Maar wie moet volgens u die klus dan concreet uitvoeren? De politici? Of het Leger? Of misschien de brandweer? Of medische teams? Wie moet het vuile werk doen?' De chauffeur dacht even na en zei: 'Ik vind dat we het eerlijk moeten verdelen over ons allemaal, ieder van ons moet er een paar voor zijn rekening nemen.' De schrijver speelde het spel nog steeds mee en zei: 'Goed, stel dat u een huizenblok in uw woonplaats Haifa krijgt toegewezen. U klopt op elke deur of drukt op de bel en zegt: "Neem me niet kwalijk meneer, of neem me niet kwalijk mevrouw, bent u toevalligerwijs een Arabier?" en als het antwoord ja is schiet u hem of haar neer. U werkt uw blok af en wilt naar huis gaan, maar net als u op het punt staat te vertrekken,' zei de schrijver tegen die chauffeur, 'hoort u ergens op de vierde verdieping van uw blok een baby huilen. Gaat u dan terug om die baby dood te schieten? ja of nee?' Het bleef een ogenblik stil en toen zei de chauffeur tegen de schrijver: 'Weet u, u bent een heel wrede man.'

Het verhaal komt uit een boekje, dat heet: hoe genees je een fanaticus? Maar je kunt diezelfde vraagtechniek ook toepassen op Marokkanen die 'alle joden aan het gas' roepen.

Je kunt het toepassen op elke fanatiekeling. Om hem te genezen. En voor Jona is dat een heel lange weg.

Bij hem, die zelf gered is uit de zee, gered uit de vis, zijn leven aan God heeft te danken, is er geen spoor van medelijden, mededogen met de mensen in Niniveh. Sterker nog, de bijbel vertelt, dat nadat Jona Nineve verlaten had, hij aan de oostkant van de stad was gaan zitten. Hij had er een hut gemaakt om in de schaduw af te wachten wat er met de stad zou gebeuren. In onze tijd zou hij het live voor de televisie volgen. Afstandsbediening in de hand. Zelfs wanneer de inwoners van Nineve toch willen luisteren en zelfs tot inkeer komen, blijft Jona niettemin hopen dat de stad door God verwoest zal worden. ²

² In een toelichting hebben de vertalers van de NBV geschreven dat Jona in eenvoudige taal is geschreven. Jazeker, maar wel met veel raffinement. Als Jona ten einde raad uitroept: (HEER, neem toch mijn ziel van mij,' citeert hij de wanhopige Elia, 'want ik ben liever dood dan dat ik leef' (1 Koningen 19:4). Letterlijk: (...) want

Voor het contrast ga ik naar het Nieuwe testament, naar Jezus. Van hem wordt verteld, dat toen Hij de mensen zag, Hij met ontferming over hen bewogen werd, omdat zij voortgejaagd en afgemat waren, als schapen die geen herder hebben. In zijn ogen zijn het arme schapen. En dat is tegelijk het verschil tussen Jona en Jezus: het verschil tussen barmhartigheid en onbarmhartigheid, het verschil tussen koud fanatisme en warm mededogen. Het verschil tussen het houden van mensen en een hekel aan hen hebben. Het verschil tussen begaan zijn met mensen ten diepste toe en het niets uitmaken wat hen overkomt.

Pas nu wordt ons de reden van zijn verzet onthuld. 'Daarom wilde ik het voor zijn en vluchtte ik naar Tarsis. Want ik wist: gij zijt een God genadig en barmhartig, lankmoedig en trouw, die berouw heeft over het kwaad.'

We zouden de toon moeten horen waarop het gezegd wordt. Die van diepe teleurstelling, minachting, omdat God niet de wrekende, straffende, fanatieke God is, maar een slapjanus, die altijd weer toegeeft en altijd weer genade voor recht gelden.

Jona's heimelijke rebellie is eindelijk uitgesproken. Het is niet de plankenkoorts van een straatmuzikant, maar verzet tegen de barmhartig karakter van God. Maar de Heer zei: Jona, ben jij terecht zo kwaad?' "Ja", zegt Jona, "ik ben terecht boos. U bent niet principieel, God. U komt terug op wat u gezegd hebt."

Ach, wat kost het een moeite om één vroom mens als Jona te bekeren, vel meer dan een miljoenenstad vol heidenen. Maar hoe kan God deze principienreiter, deze fanaticus genezen, hem aan een ander godsbeeld te helpen?

Net zoals de Israëliische schrijver in de taxi door hem in de spiegel van zijn eigen fanatisme te laten kijken, zo speelt God een soortgelijk spel met Jona. Jona die morrend onder het afdakje van z'n eigen geloof op de ondergang van de wereld zit te wachten, wordt door God nog eens extra beschermt. Er schiet een wonderboom op. En Jona is daar buitengewoon blij mee. Zijn eigen geluk gaat hem bijzonder aan het hart. Maar dan stuurt God een worm, die de wonderboom laat verdorren. En Jona wordt boos. Zeer boos. Want het is één ding dat de stad niet vernietigd

dood is mij beter dan leven'. De NBV vertaalt: Laat mij maar sterven, HEER: ik ben liever dood dan dat ik zo verder moet leven.' Wat arm van taal, vergeleken bij het origineel

wordt, maar dat zijn eigen boom, die hem zoveel beschutting gaf, ook nog eens doodgaat, maakt hem helemaal verbolgen. Maar dan komt de slotvraag van het verhaal: een vraag van God aan Jezus, een indringende vraag aan ons allemaal: 'Jona, jij bent al van slag omdat jouw boom dood is. Zou ik dan geen verdriet hebben om al die mensen, ja zelfs om de dieren van Nineve, als die allemaal zouden sterven?' God, die verdriet heeft? Ja, het staat er. God, die pijn voelt? Ja, het staat er. God, die met hen meeleeft? ja, het staat er.

Dat is het hart van Gods liefde, waarvan Jezus getuigt. De vader die een verloren zoon weer aan de borst sluit, de Samaritaan, die een mens ziet liggen langs de kant van de weg, die mensen geneest, herstelt, handen oplegt. Uit bewogenheid, uit begaan zijn ongeacht welk ras, geslacht, volk noem maar op. De bijbel leert een universele liefde. En daarom zou je die vraag kunnen doortrekken naar ons: zouden wij geen verdriet hebben om al die mannen, vrouwen en kinderen van Darfur, van Zimbabwe, van Gaza? Kunnen wij ons niet laten raken door mensen van dat andere Palestijnse volk, ook al voelen we ons als kerk zo verbonden met Israël? Kunnen we niet zó geraakt worden, dat we de waarheid durven zeggen en daaruit handelen? Omwille van de figuranten, gewone mensen in alle landen.

Want elk mens telt, -om elk mens kunnen we vreugde hebben of verdriet, zoals de God van Jona dat heeft. Dat besef is het diepste motief achter de universele mensenrechten, en waar die geschonden worden, zouden we net zoals Jona twee dingen moeten leren: de waarheid durven zeggen, zelfs tegen Israël, èn tegelijk ontdekken dat ook die vreemde ander, Palestijn of Israëli, een naaste mens is die ons diep kan raken.

³Amen.

³ Het verhaal eindigt met het woord van de HEER: 'Zou ik dan niet bekommerd zijn om Nineve, die grote stad, waarin zoveel mensen zijn, meer dan twaalf maal tienduizend, die het verschil niet weten tussen links en rechts, en dieren zoveel ?!' De NBV is zo vriendelijk die twaalf maal tienduizend even voor ons uit te rekenen (waardoor het significante twaalf verloren gaat), en het rijm tussen 'zoveel mensen' en 'dieren zoveel' is ook verloren gegaan: 'en dan nog al die dieren'